

MARIA MAGDALENA HUN SOM SÅ LYSET

*Et personlig syn på en edel og visjonær
kvinneskikkelse som kan ha
spilt en avgjørende rolle i menneskehetens historie,
men som ble skjøvet ut i skyggene
og fremstilt som hore*

Av Adolph Denis Horn

Jesu usynlige apostel

Bibelen forteller at den kristne bevegelse startet på "pinsefestens dag" da disiplene, som var samlet i Jerusalem, ble fylt med Den Hellige Ånd (Apostlenes gjerninger 2:1-4). Men kan også andre forhold ha vært til stede; nemlig at det var en kvinne i Jesu nærmeste krets som den kristne kirke verden over i vesentlig grad kan takke for sin eksistens, nemlig **Maria Magdalena?**

Situasjonen var kritisk. Jesus var henrettet, og hans disipler satt tilbake desillusjonerte, redde og handlingslammet. Da var det Maria grep inn, og takket være hennes tro og inspirasjon ble en motløs flokk menn forvandlet til en besluttsom gruppe som startet den mektigste religiøse bevegelse i historien noensinne.

Men hvis dette er tilfelle, hvordan kan det da ha seg at tradisjonen i denne kirke, som kan stå i en så stor takknemlighetsgjeld til henne, har fremstilt henne som en hore? Ja, hun er blitt stående som selve begrepet for en prostituert kvinne, og slik har det vært siden tidlig i kirkens historie. Hvordan kunne dette skje all den stund det ikke finnes endog den minste indikasjon i noe skrift, hverken de kanoniske eller apokryfe ("tvilsomme"), som forteller at Maria var en "synderinne"? Tvert om får hun de aller beste karakterer i de små glimt vi har av henne i de første nedtegnelser vi kjenner. Hva kan ligge bak denne sjikanøse nedvurderingen av en enslig kvinne, Maria, som kom fra den

lille byen Magdala på vestsiden av Genesaret sjø?

Det nye testamente sier nesten ingenting om henne, bortsett fra på et bestemt tidspunkt, for der trer hun overraskende klart frem. Uten nærmere forklaring blir hun plutselig en av hovedpersonene ved avslutningen på Jesu liv:

1. Hun er til stede ved korset på Golgata.
2. Hun bivåner gravleggelsen.
3. Hun er den første ved graven påskemorgen.
4. Hun er den første den oppstandne Frelser åpenbarer seg for.

Dette påfallende sterke nærvær av en kvinne som ellers knapt er synlig, får vi ingen forklaring på; for hvorfor skulle nettopp **hun** bli den første Jesus viste seg for etter oppstandelsen? Ville ikke Jesu mor; eller Peter - "Klippen" med himmelrikets nøkler; eller Johannes - "som Jesus elsket" - vært mer naturlig? Ja, skulle i det hele tatt ikke alle Jesu disipler vært tilstede på Golgata under nedtakelsen fra korset, under gravleggelsen og ved graven på påskemorgen? Hvorfor bare Maria og ingen av de andre?

Det er noe som ikke stemmer her.

Nå er det dessverre et faktum at våre kunnskaper om både Jesus selv og hans nærmeste omgangskrets er svært mangelfulle. Vi vet nesten ingenting. Vi vet ikke når han ble født, eller hvordan hans oppvekst var, eller hvor gammel han var da han døde. Bibelen hevder at han var håndverker av yrke, men evangeliene forteller utelukkende om hans virke som en helbreder og predikant, og det gis eksempler på at han var synsk. Og det eneste vi får høre om hans aller nærmeste krets, er at den besto av tolv menn. Det fortelles at noen av dem var fiskere, en var toller og minst en var zelot, dvs. tilhenger av et jødisk parti som senere tok makten i Israel og gjorde opprør mot romerne i den første store jødiske krig (fra 66 e.Kr. til festningen Masadas fall 73 e.Kr.). Perifert aner vi hans mor, hans angivelige søsken og enkelte kvinner.

Evangeliene

I de første hundreårene etter Kristus ble det skrevet et stort antall kristne skrifter. En dyptgående strid om lærespørsmål mellom gnostiske menigheter og Romerkirken, medførte at kirken sammenkalte kirkemøter der lærens teser ble fastsatt. Man silte samtidig ut en samling av skriftene, og de ble autorisert som rettleidende (kanoniske). Det ble den bibel vi har den dag i dag, og som anses som "Herrens ord". De øvrige skrifter ble fordømt som kjetterske og brent. Denne utslettelse av de ikke godkjente tekster var så effektiv at man først i vår tid har fått en mer fullstendig oversikt over hvilke det dreide seg om. I 1945 fant nemlig en egyptisk bonde ved en tilfeldighet en nedgravd, gammel krukke. Den viste seg å inneholde et stort antall av de kjetterske skrifter. Men først på 1970-tallet var alle oversatt og publisert.

Med unntak av Thomas-evangeliet, synes det utvalg Romerkirken gjorde å være riktig, dens samtid tatt i betraktning, men kirkens fordømmelse av de øvrige, har hindret oss i et innsyn som gir små, men interessante glimt av forholdene i disippelflokken. Hva som måtte være ekte eller uekte av de overleverte beretninger, hvilke som måtte vise hva som virkelig skjedde, eller som er påpyntede eller feilaktige eller misforståtte oppfatninger, vil vi neppe

noen gang få vite med sikkerhet. Vi står til en viss grad på gyngende grunn og må prøve å finne en rimelig forklaring på flere av hendelsene i disse springende og dels mangelfulle tekster. Ikke minst har dette betydning for forståelsen av Maria Magdalenas rolle.

Begivenhetene påskemorgen er et eksempel på de kanoniske skrifers usikre gjengivelser. Om samme tidspunkt og hendelse hevder Johannes at Maria Magdalena kom **alene** og først til graven (20:1); Matteus sier at det var **to** kvinner, den ene var Maria (28:1); Markus at det var **tre** kvinner som kom først, nemlig Maria og to andre (16:1); mens Lukas hevder at det var en gruppe på **mer enn tre**, blant dem Maria (24:10). Jeg skal senere forsøke å forklare hvorfor jeg tror den fremstilling som gis av Johannes er den riktige.

- - -

Det er idag viktig å merke seg at tidligere påstander om **når** evangeliene er nedskrevet, må tas med forbehold. Alt er teorier og tolkninger. Beviser mangler. Det finnes ikke et eneste originalmanuskript, eller del av det, som kan benyttes til å teste dets alder - f.eks. ved en C 14-analyse. Men noen bibelforskere har de senere år begynt å helle til den oppfatning at tekstene er eldre enn tidligere antatt.

Den tradisjonelle oppfatningen har vært at Markus-evangeliet er eldst, nedskrevet ca. år 70 e.Kr. (og antatt brukt som kilde og modell for de andre), mens Johannes-evangeliet antas å være yngst - ca. år 100 e.Kr. Nyere forskning tyder på at dette ikke er tilfelle. Alle evangelier, også noen av dem som ble funnet i Egypt i 1945, kan ha vært nedskrevet første gang innen 15 år etter Jesu død. Dette er selvsagt viktig, fordi det - tross visse uoverensstemmelser - øker skriftenes pålitelighet. Nedtegnelser nær begivenhetene vil si at man hadde tilgang til førstehånds kilder. Det behøver m.a.o. ikke være så mye vinklet påfyll og syensing i de etterfølgende århundrer som noen vil ha det til.

- - - -

(Det påstås at Markus-evangeliet har vært modell for de andre evangeliene. Mon det? At evangeliene ligner på hverandre, og har brukt episoder eller setninger som ligner på hverandre, burde neppe overraske noen. Man har formodentlig benyttet de samme kilder, og disse kildene kan ha fortalt sine historier så ofte at de har gjentatt dem tilnærmet ord for ord. Lukas, som forsøker seg med "oppsøkende journalistikk" slik at den gjeveste Teofilus skal forstå at det er ekte saker han tror på (Luk. 1:1-3), har neppe nøydt seg med å bla igjennom Markus-evangeliet, bidra med litt påfyll, og så ferdig med det. Han hevder bl.a. å ha kontaktet øyenvitner, og synes som den eneste å ha snakket med Jesu mor selv (hun som grunnet på det som hadde skjedd, og gjemte ordene i sitt hjerte) - eller med noen som har hørt henne. Resultatet er at han som den eneste har en relativt grundig beskrivelse av hvordan det hele begynte (Lukas 1 og 2 kapittel). I hovedtrekk er det fullt mulig å finne rimelige forklaringer på det som berettes i nevnte kapitler. Det dreier seg for eksempel både om den gravide Marias hastige reise fra Nasaret til sin slektning, den gravide prestehustruen Elisabeth, som bodde nær Jerusalem; om oppholdet i Betlehem; om besøket til vismennene fra Babylon og om flukten til Egypt. Se Skriftet om Mesteren fra Nasaret).

- - - -

At det hurtig må ha meldt seg et behov for skriftlige beretninger kan vi forstå når tusener hevdes å ha blitt omvendt til kristendommen i dens aller første tid, og at den meget hurtig spredte seg utenfor Israels grenser - like til

Roma. Det er i den forbindelse også viktig å notere at "en stor mengde" prester var blant dem som først antok den nye tro, slik det nevnes i Apostlenes gjerninger (6:7), som også er nedskrevet av den grundige Lukas, og prestene var lese- og skrivekyndige folk. Det er også antatt at mange av de meget litterært skolerte essenerne (el. esseerne), som hadde sitt hovedsete ved Qumran nær Dødehavet, og som dessuten hadde et samfunn i Jerusalem, hurtig har sluttet seg til den kristne bevegelsen. Det er neppe tilfeldig.

Maria blir synlig

Johannes gir oss en interessant opplysning (19:25). Ved Jesu kors var foruten Johannes selv, tre kvinner, nemlig Maria, Jesu mor; Maria, morens søster (altså Jesu tante); og Maria Magdalena. Forklaringen på dette plutselige nærvær av nettopp disse tre kvinnene, som vi ellers aldri hører noe om som gruppe i Det nye testamente, finner vi i Filips evangelium (59:6-11) der det sies at disse tre kvinner **alltid** var sammen med Herren. Det inntrykk vi lett får i Bibelen, nemlig at de tolv disiplene, særlig Peter, Johannes og Jakob, var alene om å tilhøre Jesu nærmeste krets, synes ikke å være riktig.

Det går klart frem, både av Det nye testamente og av de apokryfe evangeliene etter Filip og Maria, at det var gnisninger innen disippelflokken. Særlig Maria Magdalenas nære tilknytning til Jesus skapte uro. Den tradisjonelle oppfatningen av at Jesus levde alene, og uten noen nær tilknytning til noen kvinne, får ikke støtte i skriftene tillagt Filip og Maria. Der legges det nemlig ikke skjul på at Jesus holdt meget av Maria, elsket henne høyere enn noen av disiplene, og kysset henne ofte (Filip 63:32-36 og 64:1-10). Marias spesielle forhold til Jesus bekreftes av både Levi (dvs. Matteus) og Peter i Marias evangelium (10:1-3 og 18:11-14). Hvordan denne kyssingen har foregått er ikke beskrevet.

- - - -

*Slik kyssing er av noen oppfattet som en **åndelig** handling. Jesus ville symbolsk overføre sin åndelige kraft til Maria ved kyss. I deler av den kristne kirken har dette vært en tradisjon gjennom århundrer. Men jeg stiller meg kritisk til en slik åndeliggjøring av Marias og Jesu kyssing. Det hører til kristendommens eiendommeligheter at Jesus er gjort kjønnsnøytral. Det at han er "sann Gud og sant menneske", som det heter, må for all del ikke bety at han som "sant menneske" er **sann mann**. Den guddommelige Kristus er høyt hevet over alt som har med sitt kjønn som mann å gjøre. Og at han skulle bli tiltrukket av en kvinne som kvinne, og også på en slik måte være knyttet til henne, grenser til blasfemi. Jeg kan ikke se det som noe nedverdiggende eller blasfemisk om Jesus som mann ble tiltrukket av kvinnen Maria Magdalena, og at han kysset henne ofte rett og slett fordi han var glad i henne. Dette må imidlertid ikke tolkes dithen at det også var et seksuelt forhold. Den gang var den seksuelle kodeks streng, og mann og kvinne kunne faktisk være glad i hverandre uten sex – hvor utrolig det enn måtte høres i vår tid med dens "seksuelle frihet".*

- - - -

"Hvorfor elsker du henne mer enn oss?" spurte disiplene, og Jesus svarer:

"Hvorfor elsker jeg ikke dere like høyt som henne? Når både en blind og en seende befinner seg i mørke, er det ingen forskjell på dem. Men når det blir

lyst, vil den som ser se lyset, mens den blinde fortsatt vil være i mørket".

Dette utsagn antyder at Maria Magdalena var **den seende**, den som forsto Jesus fullt ut, mens de andre stadig befant seg i et åndelig mørke. Dette styrkes ikke bare i Det nye testamente; der det sies om og om igjen at disiplene ikke forsto særlig mye, hverken av Jesu lære eller hva han gjorde; men også av en tekst i det apokryfe skrift "Dialogen med Frelseren", hvor Matteus, Judas og Maria har en samtale med Jesus. Der roses Maria som en kvinne med full innsikt: "Hun uttrykte seg som en kvinne som hadde forstått fullt og helt" (139:11-13).

Jesus og Maria var et team, og disippelflokken ble følgelig ledet av et par. Dette skapte spenninger blant mennene. Særlig var Peter sterkt imot forholdet, og evangeliet etter Thomas forteller at han endog forsøkte å få Jesus til å kvitte seg med henne: "La Maria forlate oss, for kvinner er ikke verdige til livet" (114:19-20).

Men Jesus avviser kravet fordi han selv skal lede henne og gjøre henne "mannlig", sier han (114:21-25). Hva nå det måtte bety. Selv om kvinnene nød respekt og hadde en viss sosial status i samfunnet på den tid, så var de ikke myndige. Mennene hadde den førende rollen. At Maria som Jesu partner synes å ha hatt en førende stilling i disippelflokken, kan derfor ha virket provoserende på mennene - fremfor alt Peter. I Jesu fravær var det nemlig hun som ledet flokken og tolket Mesterens lære for dem. Men Peters steile motvilje gjorde denne oppgaven så tung, at når han var tilstede, var det vanskelig for henne å få sagt noe.

- - -

De glimt vi har fått gjennom nevnte tekster, kaster et forklarende lys over hvorfor den ellers nesten usynlige Maria Magdalena var så nærværende på Golgata og ved graven påskemorgen. Sannsynligvis har Jesus møtt henne før han kalte sine disipler. Det synes utenkelig at en kvinne på et senere tidspunkt skulle komme inn og få en sentral rolle i en så etablert gruppe som Jesus og hans nære tilhengere etter hvert ble. Han har møtt henne som en lidende kvinne, plaget av "syv onde ånder", en lidelse som han helbredet henne for (Markus 16:9, Lukas 8:2), og hun ble ham hengiven for livet. Og på hans vandringer som forkynner rundt i Galilea, var hun, hans mor og hans tante, hele tiden sammen med ham. Et annet glimt vi får av Marias fine karakter, er at hun, sammen med mange andre kvinner, helt uegennyttig bidro til fellesskapets underhold "med det de eide" (Lukas 8:2-3). Mens Jesus og hans disipler vandret rundt og forkynte Guds rikes komme, synes det hele tiden å ha vært tilstede et bakkemannskap av kvinner som sørget for at de fikk noe å leve av - og som betalte regningen - eller deler av den.

At Maria Magdalena hadde vært besatt av "onde ånder" indikerer at hun istedenfor å ha vært en prostituert, tvert om kan ha vært jomfru. I vår tid ville det formodentlig ikke by på særlige hindringer for mange menn å ha seksuell omgang med en kvinne som var plaget av "onde ånder". Men i en langt mer overtroisk tid vil jeg tro at et menneske som ble regnet som besatt av onde vesener, ville befinne seg i en svært isolert sosial situasjon. Man ville være redd for henne og sky henne - også seksuelt - ikke minst i en liten by som Magdala der "alle visste alt om hverandre", må vi tro.

- - - -

(Det har ikke vært påvist med sikkerhet hva disse "onde ånder" egentlig var.

Men det synes å ha vært forskjellige lidelser som er oppfattet som om ofrene har vært besatt av onde vesener. Også i vår tid er det dem som tar "åndene" bokstavelig og anser dem som en form for onde vesener som har tatt bolig i visse menneskers kropp, og som har påført ofrene forskjellige lidelser. Derved hevder de at Jesus praktiserte eksorsisme (= djevleutdrivelse). Denne oppfatning anser de styrket ved historien om mennesker som Jesus helbredet bl.a. ved å drive "åndene" inn i en griseflokk som deretter styrtet seg i vannet (f.eks. Mark. 5:1-20). Andre har antatt at de "onde ånder" kunne være epilepsi. Markus synes å referere slike anfall (Mark. 9:17-18). Atter andre har foreslått at det dreide seg om en eller annen form for sinnssykdom slik det er beskrevet flere steder (f.eks. Matt. 9:32-33, Mark. 1:39 og Luk. 11:14). Uansett hva dette har vært, er det åpenbart at disse mennesker var sterkt plaget av sin lidelse.)

I og med Jesu helbredelse ble den ulykkelige Maria helt frigjort fra sine plager. Han ble hennes forløser, hennes frigjører, og tekstene tyder på at hun ble hans mest hengivne tilhenger. Fremfor å være en prototyp på en kvinne hvis kropp var tilsalgs for enhver, står i realiteten Maria Magdalena som et eksempel på det stikk motsatte: Ærbarhet, renhet, hengivenhet og trofasthet. Hennes tilfelle illustrerer dessuten på en slående måte et sentralt punkt i den kristne lære: Vi er bundet av det onde, men settes fri av Kristus. Det vil ikke være overraskende om Marias opplevelse kan ha påvirket, eventuelt forsterket, den kristne læren om Jesus som frigjør oss fra det onde ("synd") - et poeng som ikke minst trer frem i evangeliet tillagt Johannes – noe som er særlig interessant, slik vi skal se nedenfor.

Med eneansvar for sin aldrende mor og tante, noe som tyder på at Josef døde tidlig (kan han ha vært mye eldre enn Maria?), er det sannsynlig at Jesus hadde en fast bopel. Johannes evangelium (1:28-40) antyder at den kan ha vært nær det sted der også døperen Johannes virket - ved den lille landsbyen Betania på nordøstsiden av Genesaret sjø, i nærheten av Kapernaum, en liten by der han ofte virket. (Må ikke forveksles med Betania like sydøst for Jerusalem, der Lasarus og søstrene Marta og Maria bodde). Her må vi anta at han hadde etablert seg med de tre Maria'er **før** han begynte sin misjon som helbreder og som forkynner av det guddommelige riket som nå var kommet nær ved hans inntreden i menneskeheten. Disiplene fikk ingen innflytelse på sammensetningen av denne gruppen så lenge Jesus levde - og trolig har kvinnene fortsatt holdt sammen etter hans død.

Sannsynligvis har hele Jesu hushold, disippelflokken og mange kvinner blitt med ham på det som skulle bli den siste reisen til Jerusalem. Jeg er overbevist om at de gjennom årene har vært på flere besøk til templet under de store høytidene, selv om dette ikke er nevnt. Den teologiske påstanden om at Jesus bare virket som predikant i vel ett år, finner jeg lite troverdig. Han kan ha vært virksom i en rekke år, og har vært så ofte i Jerusalem at han kan ha vært en kjent skikkelse i byen. Det forstår vi ikke bare av det begeistrede fremmøte under hans siste inntog (Joh. 12:12-13), men også av at mange av byens innbyggere dro helt til Galilea for å være sammen med ham mens han virket der (Mark. 3:7-8; Matt. 4:25).

Vi må anta at det var hos disse tilhengere han og hans følge bodde når de var i Jerusalem; og en av dem må ha vært mannen som stilte til disposisjon den store salen, som var gjort klar med benker og puter, da de skulle spise det tradisjonelle påskelammet, for siste gang (Mark. 14:14-15).

Jesus og hans følge var ventet.

Jesus død

Så sant Lukas har rett i at Jesus begynte som predikant da han var omkring tretti år (Luk. 3:23), så vil jeg tro at han kan ha virket som forkynner i minst 8 år (la oss i denne forbindelse merke oss den usikre tidsangivelsen. "Omkring tretti" viser at det kan være når som helst innen et intervall på 5-6 år, for eksempel fra 28 til 32 år). Det finnes indikasjoner på dette: Selv om Jesu fødselsår er usikkert, blir det opplyst hos Matteus at Jesus ble født i kong Herodes dager (Matt. 2:1). (Herodes' dødsår er ikke sikkert fastslått. Noen hevder han døde i år 4 f.Kr., andre at året var 1 f.Kr., men i denne sammenheng spiller dette ingen rolle). Den folketelling som angivelig fikk Josef og den gravide Maria til å dra til Betlehem, ifølge Lukas (2:1), ble beordret av keiser Augustus i år 8 f.Kr. Det kan ha tatt litt tid før Jesu foreldre ankom Betlehem, og barnet ble født. Så sant den stjernen Matteus forteller om, og som fikk astrologene ("vismennene") fra Babylon ("Østen") til å reise til Jerusalem har vært konjunksjonen mellom Saturn og Jupiter i år 7 f.Kr., så finner jeg det rimelig å anta at han ble født i nettopp år 7 f.Kr. I så fall har Jesus begynt som predikant omkring år 23 e.Kr. (men med "slingringsmonnet" antydnet over, kan det like gjerne være et av årene 21-22-23-24-25 e. Kr. For lettvinthets skyld bruker vi allikevel året 23).

Noen år etter dette skjedde dramatiske ting i Roma. I oktober år 31 e. Kr. ble Sejanus, som styrte som konsul ved siden av keiseren Tiberius og forsøkte å tilrive seg all makt, avslørt som forræder og henrettet. Dette fallet førte til utrenskninger av Sejanus' tilhengere. Pontius Pilatus, som i 26. e.Kr. var sendt til Palestina av Sejanus, klarte å beholde sitt embete, men hans stilling var blitt usikker. Dette var jødene klar over og utnyttet situasjonen. De truet med å klage til keiseren hvis Pilatus ikke føyde deres vilje og henrettet Jesus (han ville da ikke være "keiserens venn").

Dette var ingen tom trussel. Hadde Sejanus stadig sittet med makten i Roma, hadde Pilatus neppe bøyd seg. Gjentatte ganger hadde han, dels på en brutal måte, gjennomført forordninger som krenket jødernes religiøse skikker (f.eks. Lukas 13:1) og derved demonstrert at de var ham likegyldige - i trygg forvissning om støtte fra sin høye beskytter i Roma. Evangeliene forteller at Pilatus var overbevist om at Jesus var uskyldig i anklagene som ble rettet mot ham og forsøkte å få Jesus frikjent, men etter Sejanus' fall var hans stilling blitt en annen. Han kunne ikke lenger ta sjansen på å ignorere jødene og derved risikere å bli angitt til Tiberius som keiserfiendtlig.

Det er derfor sannsynlig at korsfestelsen fant sted etter oktober år 31 e.Kr., men før år 36, da Pilatus ble avsatt. Jesus må følgelig antas å ha vært nærmere 40 år da han ble henrettet - etter å ha virket som predikant og helbreder kanskje i 8-10 år.

Ettersom tiden gikk, kom Jesus mer og mer på kant med de jødiske makthaverne. Han ga dem en stor del av ansvaret for de elendige sosiale forhold som mange levde under, og han kritiserte dem i krasse ordelag. Det er i lys av denne harme vi bør se hans trusler om straff etter døden for dem som ikke viste omsorg for samfunnets svakeste mennesker. Skriftene forteller at

disse herskende grupper jøder over lengre tid forsøkte å få has på ham, uten å våge et åpent oppgjør av frykt for folket. Uro i provinsen kunne i verste fall provosere den romerske okkupasjonsmakten, noe som kunne få katastrofale følger for alle - slik det gikk under zelotenes senere opprør. Følgelig var det ikke mulig for ham å oppholde seg nattetider inne i byen, slik kvinnene må ha gjort. Enkelte netter måtte han og disiplene derfor gjemme seg i Getsemanelunden utenfor bymuren.

Ved Jesu arrestasjon svikter disiplene fullstendig. De flykter (Matt. 26:56; Mark. 14:50). Tradisjonen forteller at de flyktet i alle retninger, men jeg vil tro at Johannes har dradd til huset der kvinnene var, og har vekket dem. De har kledd på seg i hast, søkt til den del av byen der dramaet skjedde, og har på avstand og vært hjelpeløse vitner til hvordan tragedien utviklet seg. (Det må anses som utvilsomt at også Jesus hadde kunnet unngå i nattemørket. At han allikevel valgte å bli værende og møte ypperstepresten folk, viser at det drama som fulgte dels ble fremprovosert av Jesus selv. Det var et bevisst valg, han forsto konsekvensene – og han ønsket dem.

- - -

Det er ikke vanskelig å forestille seg Maria Magdalenas sinnstilstand i disse nattetimer. Kontrasten til det triumfartede inntoget få dager i forveien er stor. Hun opplever å se at den mann hun er så nær knyttet til, blir hardt torturert og hånet av en hatefull mobb, og sluttelig dømt til døden. Sammen med de andre kvinnene må hun følge gråtende etter Jesus til retterstedet; og deres fortvilelse er så stor, at den dødsdømte selv må prøve å trøste dem: "Jerusalems kvinner, gråt ikke over meg, men over dere selv og deres barn..." (Luk. 23:27-31).

De lange timer som følger på Golgata har selvsagt vært forferdelige også for kvinnene ved korset. Men det er mulig det har vært ham til en viss trøst og lindring at de var tilstede; og da det hele var slutt, ville Maria ikke gå fra stedet før han var tatt ned av korset og gravlagt (Mark. 15:47; Matt. 27:61).

Maria Magdalena og kirkens fødsel

Jesu nærmeste krets er lamslått over det inntrufne. Men vi må tro at intet kan sammenlignes med Marias sorg og fortvilelse. Sabbaten igjennom har hun ikke ro et øyeblikk, og straks den er over, kan hun ikke engang vente til det blir lyst. Hun famler seg gjennom mørket for å sørge ved graven - og der oppdager hun til sin forskrekkelse at den er tom. Hun løper til de andre, og Peter og Johannes som følger henne tilbake, kan bare konstatere at det hun sier er sant.

Etter at de har gått, blir Maria stående alene tilbake å gråte, og en mann som hun tror er gartneren, kommer til henne og spør hvorfor hun gråter, og hvem hun leter etter. Maria svarer at noen har tatt hennes herre bort, og hun vil vite hvor han er, slik at hun kan hente ham (Joh. 20:1-17). Her får vi et nytt glimt av den trofaste og initiativrike Maria Magdalena: Hun vil ikke sitte med hendene i fanget, hun skal sørge for å ordne opp i sakene. Men så var det altså Den oppstandne selv som sto foran henne, fortelles det. Hun var den første som ble vitne til denne hendelse som har satt slike dype spor etter seg i verdenshistorien.

- - -

Dette er det siste personlige glimt vi får av Maria i Det nye testamente. I Apostlenes Gjerninger er hun bare blitt én av "noen kvinner" (1:14). Det er helt utenkelig at en av dem ikke er Maria Magdalena. Vi må til det kjetteriske Maria-evangeliet for å få vite hvilken storslagen tjeneste hun gjør kristendommen og kirken i denne skjebnестund.

Dessverre mangler betydelige deler av dette skrift, men det berettes at før Frelseren forlater dem, retter han en siste oppfordring til disiplene om å gå ut og forkynne evangeliet om gudsriket, og han lover at han skal være dem nær. Men disiplene er ikke beredt til noen misjonsgjerning. De sitter tilbake sørgende, redde og handlingslammet og frykter for sine liv etter henrettelsen av Jesus: "Hvis de ikke sparte ham, hvorfor skulle de spare oss?".

I denne krisestemningen er det Maria Magdalena reiser seg. Hun, som har lidd et langt større tap enn noen av de andre, har ikke latt seg synke ned i passivitet og mismot. Med troens glød oppildner hun dem: "Slutt å gråte, og slutt å sørge og være ubesluttsomme, for Hans nåde vil være med oss og beskytte oss". Hun oppfordrer dem til å prise Frelseren for hans storhet og fordi han har forberedt dem til oppgaven.

Marias ord oppmuntrer og styrker disiplene. De begynner å diskutere Frelserens budskap, og Peter oppfordrer Maria til å fortelle noe hun vet om Jesu lære, og som han ikke har fortalt til dem. Dette inspirerer henne til å berette om en visjon hun har hatt om et møte og en samtale med Herren. Dessverre er denne visjonen gått nesten helt tapt, og skriftet gir oss bare begynnelsen og slutten. Da Maria har avsluttet sin beretning, stiller Andreas seg helt avvisende til henne: "Dere får mene hva dere vil om det hun sa, men for egen del tror jeg ikke at Frelseren har sagt dette. For sannelig var denne lære merkelig". Peter slutter seg opphisset til broren og nekter å tro at Frelseren hadde sagt noe slikt til en kvinne og uten deres vitende.

Maria blir såret over deres mistro, og hun begynner å gråte: "Min bror Peter, hva tror du om meg? Tror du at jeg har funnet opp dette av meg selv, eller at jeg lyver om Frelseren?".

Nå griper Levi inn: "Peter, du har alltid vært så hissig. Jeg ser at du kjemper mot denne kvinnen akkurat som våre motstandere. Men hvis Frelseren har gjort henne verdig, hvem er da du siden du avviser henne? Sandelig, Frelseren kjenner henne meget godt. Det er derfor han elsket henne mer enn oss". Levi slutter med å hevde at de alle burde skamme seg og isteden selv strebe etter å gjøre som Frelseren hadde befalt dem, nemlig å forkynne evangeliet.

Dette oppgjøret rensker luften, og disiplene går straks etter ut og begynner sin forkynnergjerning. Maria Magdalena hadde med sin tro, sin hengivenhet og energi maktet å overvinne all deres motvilje, og forvandlet en feig og handlingslammet gruppe menn til en målrettet enhet som med kraft dro ut for å forkynne evangeliet om Gudsriket.

De var samlet i Jerusalem kort tid etter, på pinsefestens dag, da det skjedde et fenomen. Plutselig kom en lyd som av en sterk vind og fylte hele huset, og alle som var tilstede opplevde at de ble overveldet av en hellig ånd, en hellig energi, som ble det drivstoffet som ga Jesus-bevegelsen den kraft som endret menneskenes historie.

Jeg anser det som helt utenkelig at Maria Magdalena ikke også har bidradd med stoff til Det nye testamentes evangelier. Til det sto hun altfor

sentralt plassert. Hun hadde vært vitne til det meste som skjedde i Jesu nærhet, og hennes innsikt og kunnskap om Jesus og hans lære, sto langt over disiplenes. Hun så lyset de andre var blinde for. Både Filips evangelium og Levi og Peter gir i Maria-evangeliet vitnesbyrd om at det var slik. Hun forsto alt fullt og helt der de tolv oppfattet lite eller ingenting, til Jesu store fortvilelse. Og det gikk ennå en god stund før de forsto noe. Og det skjedde først etter at de var blitt oppildnet av den trofaste Maria - hun som ikke sviktet på den lange fredagen, og som heller ikke sviktet da Jesus hadde forlatt dem. Først etter at hun satte mot i disiplene, begynte de på den store oppgaven som ventet. Det var en kvinne - Maria fra Magdala - som tok initiativet som drev Kristi arbeidere ut på markene som sto hvite til høsten, og den himmelske kraften fikk de under ildåpen i Jerusalem på pinsefestens dag.

Men selv hadde hun altså en stor feil: Hun var kvinne. Det er ikke overraskende om dette er grunnen til at kvinnene som oftest bare befinner seg ute i kulissene i Det nye testamente. Da Jesus mettet de 4000 menn i ørkenen, ble det bare såvidt nevnt at det også var kvinner og barn tilstede (Matt. 15:38), og Lukas og Johannes fant det ikke bryet verd å nevne dem i det hele tatt (Luk. 9:14; Joh. 6:10). Kvinnene var juridisk sett umyndige i det gamle Israel. "Folket" besto av menn.

Dette diskriminerende handikap må ha vært et problem for Jesus. Hadde Maria vært en mann, hadde hun vært en ener. Bare hvis hun ble "mannlig", kunne hun ha en sjanse til å lykkes som en av gruppen etter hans død. Men hun fikk ikke sjansen. Hun - som hadde den største innsikt, og som Jesus elsket høyere enn de andre - blir borte når den kristne veknelsen skyter fart. For nå er Peters time kommet. Han, hennes hissige og forargede motstander, tar ledelsen; og den kirke som senere bygger på ham, har ikke bare sørget for å fjerne henne nesten totalt fra Jesu nærhet, men også sjikanert henne ved å gi henne et tvilsomt omdømme. I realiteten har man derved demonstrert at man ikke har hatt tiltro til Jesu dømmekraft.

Men kan Maria Magdalena allikevel være oss nærmere enn vi aner - skjult bak et forheng av pseudonymer; bak andres navn; bak menns navn? Hvis så er tilfelle, har vi noen mulighet for å skimte dette mulige nærvær noe sted? La oss i denne forbindelse legge merke til en viktig episode på Golgata: Jesus ber Johannes om å overta omsorgen for hans mor, og det skjer (Joh. 19:26-27). Men dermed kommer Johannes også i nærkontakt med de to andre Maria'er som var en fast del av Jesu følge. Jeg vil anse det som lite trolig at Johannes - som etter sviket og flukten langfredag kan ha vært helt nedbrutt, og kanskje i en psykisk krise - ville finne på å sparke vekk Jesu tante og den kvinne som han visste Frelseren satte aller høyest. Kanskje var det nettopp Maria Magdalena han trengte mest i denne tid. Det må anses som svært sannsynlig at de tre kvinnene fortsatt var sammen, eller hadde hyppig kontakt med hverandre.

Mens Peter leder veknelsen i Jerusalem, vil jeg tro at Johannes og kvinnene flytter tilbake til Galilea og virker der en tid, iallefall så lenge Jesu mor lever (En legende forteller at Maria ble med Johannes til den vestre del av dagens Tyrkia, og at hun døde der. Et lite kapell ble reist der hun angivelig døde. Det eksisterer den dag i dag) Også mor til brødrene Johannes og Jakob - Salome - var med på den siste reisen (Matt. 27:56), og jeg vil tro at kvinnene ville ha behov for et fast sted å bo. Trolig har båndene mellom dem vært sterke

- ikke minst etter Jesu død. Dermed har Johannes hele tiden hatt i sin nærhet den kvinne som forsto Jesus full og helt, og som samtalte med ham i visjoner: Maria Magdalena.

Maria og Johannes

Og det kunne nok være til nytte og velsignelse for Johannes, for skal vi tro de andre evangelistene, så forsto den disippel "som Jesus elsket" svært lite av Mesterens gjerning og lære. Igjen og igjen foretar han seg ting som vekker Jesu mishag.

For det første forbyr han andre å bruke Jesu-navnet når de helbreder syke. Han oppfatter dette navn som en særrett som ingen utenom Jesu krets får bruke til hjelp for sine medmennesker. Men Jesus må lære ham noe annet (Mark. 9:38-41; Luk. 9:49-50).

For det andre avslører Johannes et ekte gammeltestamentlig, hevngjerrig og aggressivt sinnelag når en samaritansk by ikke vil ta imot dem. Han og broren mener forarget at de bør la ild falle ned fra himmelen og drepe innbyggerne (Luk. 9:54-56). Jesus er rystet: Dere vet ikke av hva ånd dere er...

For det tredje avslører han seg som en streber når han og broren prøver å albue seg frem til en eksklusiv plass ved Jesu side i himmelen - foran alle andre (Mark. 10:35-41; Matt. 20:20-28). Igjen blir de tilrettevist: Dere vet ikke hva dere ber om... Dette egoistiske forsøket på å utnytte situasjonen for å sikre seg himmelske fordeler, vekker forbitrelse i hele disippelflokken.

For det fjerde svikter Johannes totalt i Getsemane - og han svikter to ganger. Første gang når Jesus, som er inne i en dyp sjelekrise, ber Peter, Johannes og Jakob om hjelp og støtte i denne hans mørkeste time, men de gidder ikke. De foretrekker å sove fremfor å våke ved Mesterens side i hans sjelekamp (Matt. 26:36-46). Dernest svikter Johannes, sammen med de andre, når yppersteprestenes folk kommer og arresterer Jesus.

Det er interessant at intet av dette er nevnt i Johannes' evangelium. Og uten at skribenten synes å være klar over det, forsterker han det generelle negative inntrykket: Skrytende fremhever han seg selv som spesielt elsket av Jesus. Selv om han synes å ha tilhørt de få menn Jesus foretrakk i sin nærmeste krets (sammen med Jakob og Peter), forteller altså andre kilder at han **ikke** var den mest foretrukne. Jeg finner det påfallende at dette forties. Her melder det seg et avgjørende spørsmål: Var evangelisten Johannes den samme som disippelen Johannes, og var Johannes en mann?

Disippelen Johannes fremstår stort sett som en ganske negativ figur i evangeliene - ikke minst på bakgrunn av hva Jesu lære dreide seg om - og hans skrytende fremstillinger av seg selv som en Jesus hadde særlig sympati for forsterker inntrykket. Kan det være et utslag av dårlig samvittighet, eller et forsøk fra hans side på å pynte litt på sitt frynsete rykte? Eller kan det være et forsøk på å fremheve seg selv ved siden av **en skjult medhjelper** som kan ha ydet viktige bidrag til evangeliet, så sant disippelen Johannes er skribenten?

For hvor er det vel blitt av hevneren og egoisten og opportunisten Johannes i dette skrift? Hvor finnes han som nektet andre å helbrede syke ved å bruke Jesus-navnet; han som ville begå masse mord ved å utrydde en hel by

og derfor ikke forsto hvilken ånd han var av; han som ikke forsto hvor uhørt det var å tigge om en himmelsk premiereplass foran alle andre; han som ikke gadd å støtte sin beste venn i hans mørkeste stund? Dén Johannes er plutselig helt borte vekk. Han er blitt som forvandlet:

- I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Alt er blitt til ved ham, og uten ham er ikke noe blitt til av alt som er blitt til. I ham var liv, og livet var menneskenes lys.

Sandelig helt nye toner til Johannes å være. Kan noen ha lært ham noe? Lært ham til bli en seende som så lyset - endelig? Johannes-evangeliet har vært sterkt omdiskutert. Det skiller seg vesentlig fra de tre andre evangeliene, og man har undret seg over hvem som har skrevet det - om det virkelig er disippelen selv, eller om han bare har vært én av flere forfattere, eller om han ikke har hatt noe med evangeliet å gjøre i det hele tatt. Evangeliet er mer reflektert og vidtskuende enn de andre, og det gir den mest omfattende beskrivelse av Jesu siste timer sammen med disiplene. Hans lange og gripende avskjedstale; hans symbolske fotvasking; og hans mektige yppersteprestelige bønn. Sandelig, Johannes er ikke til å kjenne igjen, og det er kanskje ikke så merkelig; for "Johannes" - "den disippel Jesus elsket" – kan rett og slett være en kvinne – Maria Magdalena, som er den eneste disippel kildene oppgir som elsket av Jesus!

Skal vi tro evangeliet har Johannes fått en beskytters rolle for Jesu mor, og derved har han også kommet nær én som sto Jesus aller nærmest, hun som så det lyset de andre - "dere lite troende" - i sin åndelige blindhet ikke hadde oppdaget; en som samtalte med Frelseren i visjoner; den eneste som Jesus virkelig elsket. Kan det tenkes at en av forfatterne var en person som vanskelig kunne tre frem under fullt navn fordi hun var kvinne, og som derfor måtte bli "mannlig", skjult bak et mannlig navn - "Johannes"? Kan det tenkes at denne personen var mer opptatt av det hun så som det overordnede og vesentlige i Jesu forkynnelse - innholdet - og var mindre opptatt av de enkelte hendelser omkring ham?

De små glimt vi får av Maria Magdalena viser oss at vi står ikke bare overfor en kvinne med innsikt i Jesu lære. Hun er også følsom, hengiven, trofast og energisk. Hun tar initiativet der de andre sitter uvirksomme. Hun er modig der de andre er feige. Tatt i betraktning den svært vanskelige stilling hun var i - å være kvinne i et samfunn der kvinner hadde en lavere status enn menn, og i en gruppe menn der hun møtte misunnelse og motstand, kanskje endog sjalusi, og der enkelte av dem konkurrerte om å få mer gunst fra Frelseren enn de andre, og der vi må tro at hennes situasjon ble ytterligere forverret ved Jesu død - **så får vi inntrykket av å stå overfor en sterk og lysende kvinneskikkelse, som med sin glødende tro løftet Jesu lære ut av det timelige og inn i det universelle.**

At Jesus selv har gitt henne rosende omtale, og gitt henne den fremste plassen i sitt hjerte, bare forsterker det positive inntrykket av Maria. Det ville ikke overraske meg et øyeblikk om Marias hengivne tro kan ha virket så inspirerende på Jesus at det også har forsterket hans forkynnelse av Gudsriket som nå var kommet menneskene nær. Og det ville heller ikke være overraskende om hun senere var en pådriver for å få nedskrevet beretningene

om Jesu liv og lære *slik hun kjente dem*, og at disse viktige opplysninger, der hun var en sentral kilde, ble bevart og spredd.

Kvinnene

Selv om evangeliene ikke nevner andre enn Jesus og de tolv som benket seg for å spise det siste påskelammet i "den øvre sal" i Jerusalem, så må man være meget enfoldig om man tror at det ikke også var andre tilstede både i huset og i rommet - noen som sto for de praktiske gjøremål som alltid hører hjemme i en husholdning, ikke minst med såvidt mange mennesker tilstede. Noen som alltid hadde det som sin oppgave å stelle og lage og servere. Noen som knapt ble funnet verdige til å nevnes: Kvinnene.

Riktignok kunne ikke kvinnene sitte til bords sammen med mennene, ifølge skikken i det gamle Israel. De måtte spise stående. Men hvis noen tror at det ikke også sto eller satt en gruppe kvinner og lyttet til Jesu avskjedsord denne siste kvelden, så bør de minnes beretningen om Marta og Maria. Marta fikk høre av Jesus selv, at hennes søster - som istedenfor å hjelpe til i huset, foretrakk å sitte ved Mesterens føtter og lytte til hans ord - hadde valgt det nødvendige, den gode del, som ikke skulle tas fra henne (Luk. 10:38-42). Og så skulle ikke kvinnene få være tilstede og lytte til det som Jesus ante var hans avskjedsord til dem?

Tvert imot kan jeg godt tenke meg at bare en kvinne ville merke seg den fulle betydningen av Jesu symbolske vasking av disiplenes føtter (Joh. 13:1-16). Han kunne ikke henvist disse mennene til kvinners arbeid som et forbilledlig eksempel. Hvilken nedverdiggelse! Det var et arbeid for slaver og kvinnfolk, og ikke noe for dem. Bare ved å bruke seg selv som forbilde - som deres Mester og som mann - kunne Jesus nå frem med budskapet om at alle - også menn - måtte være "alles tjener".

Dette gikk Matteus og Markus og Lukas hus forbi. Deres verden var den jordnære, praktiske mannfolkverden. Symbolikk var ikke deres gebet. Men **kvinnene** må ha lagt merke til denne symbolske handlingen - **og har forstått den**. Det er derfor interessant at hendelsen bare nevnes hos Johannes. Også de andre detaljene med de tre kvinnene ved korset sammen med Johannes, og Marias ensomme famling gjennom mørket til graven påskemorgen, er eksempler jeg tyder som et kvinnelig nærvær ved nedtegnelsen av dette visjonære evangelium.

Ser man evangeliene etter Matteus, Markus og Lukas som beretninger gitt av menn, mens evangeliet etter Johannes er skapt under innflytelse av en sterk og visjonært troende **kvinne** som hadde en dypere innsikt i Jesu liv og forkynnelse enn dem, så er det ikke særlig merkelig at det siste skriftet skiller seg fra de andre. Nettopp Peters og Andreas' reaksjon på hennes visjon av samtalen med Frelseren, den som ikke er bevart, antyder dette klare skille mellom disiplenes og Marias oppfatning av Jesu skikkelse og lære. La oss derfor på ny understreke, at det var Maria som sto Jesus nærmest og forsto ham "fullt og helt" - mens disiplene flere ganger ble refset som uforstandige og "lite troende".

Judas og Maria

Når jeg i dette skrift forsøker å spore en betydelig innflytelse fra Maria Magdalena på utformingen av Johannes-evangeliet, blir også de fire evangeliens holdningen til Judas Iskariot interessant. Mens Matteus, Markus og Lukas synes å forholde seg relativt saklig refererende, er Johannes-evangeliet langt mer preget av forbitrelse og harme. Judas omtales som "en djevel" (Joh. 6:70, 13:2); en forræder; en hykler som ga skinn av medfølelse med de fattige mens han i realiteten var en tyv som var ute etter å mele sin egen kake og stjal av gruppens felleskasse, som han hadde ansvaret for (Joh. 12:5-6). Jeg ser et opprørt og dypt krenket menneske bak disse sterkt fordømmende ord om Judas. Hvem andre enn den hengivne kvinne som sto Jesus aller nærmest hadde en særlig grunn til å være forbitret?

Judas er en gåtefull skikkelse, og gåten består først og fremst i at vi ikke vet noe om hans egentlige motiver. De fire evangeliene gir ikke engang en antydning om et motiv. Bare at hans handling kom overraskende på alle, unntatt Jesus og Judas selv, og det er jo interessant; for det viser jo at Judas ikke har stukket seg ut som noen tvilsom person i disippelkretsen. I likhet med de andre personer som omtales i Det nye testamente, mangler vi informasjon som kan gi grunnlag for en vurdering av hans liv, hans karakter, hans holdninger og hans virke. Vi kjenner ham ikke. Alt vi vet om ham finnes i noen få setninger, som alle er sterkt farget av den rolle han kom til å spille slik den ble oppfattet av hans nærmeste omgangskrets.

Men det nylig oppdagede evangeliet etter Judas, antyder at det forelå en avtale mellom Judas og Jesus. Judas hevdes å ha vært av de få som kan ha forstått mye av Jesu lære, og førte dype samtaler med ham. Avtalen var at Judas skulle melde fra til prestene hvor Jesus ville oppholde seg den natten. På bakgrunn av dette forhold og oppførselen til Judas i timene som fulgte, stiller jeg meg kritisk til de lave motiver og den dårlige moral som er tillagt denne mannen. ***Han fordømmes av de andre, men har ingen til å forsvare seg.*** Det gir ikke inntrykk av at Judas var en upålitelig mann når Jesus selv hadde gitt ham ansvaret for den felles kasse, og vi må formode at han hadde vervet i flere år. Det foreligger ingen indikasjon på at han av natur var en svikefull karakter, selv om han angivelig røpet Jesu nattlige tilhold. Vi skal huske at samtlige av Jesu disipler lot sin herre og mester i stikken da krisen kom, så ingen har moralsk rett til å kaste noen sten. Bare Johannes kom tilbake og var til stede nær korset sammen med de tre Maria'er de lange timene på Golgata, fortelles det. Resten av disiplene var formodentlig over alle hauger; en gjeng med slukørede menn, vil jeg tro.

Noen har vært av den oppfatning at Judas hadde et bestemt motiv, og at det har vært av politisk art: Judas antas å ha sympatisert med grupper som opponerte mot romerne, og som trodde Jesus skulle reise en motstandskamp mot den romerske okkupasjonsmakten. Hans skuffelse over at dette ikke var tilfelle, kan ha fått Judas til å miste respekten for sin leder, er det hevdet.

Det er påfallende at Judas som skulle være en slik tyvaktig og svikefull person reagerer på en helt annen måte enn hva man må vente av en skurk. Vi skulle tro at svikeren og tyven Judas glad og fornøyd stakk i lommen de tretti sølvpengene, som han fikk av prestene, og forsvant fortrest mulig ut av bildet

straks jobben var gjort. Men det skjer ikke. Judas fulgte dramaet på avstand. Matteus forteller at Judas ble forferdet over hvordan situasjonen utviklet seg og han så konsekvensene av sin handling. Folkemengdens aggresjon og hat, anklagene, torturen og dødsdommen. Det hadde ikke falt ham inn at dette skulle bli konsekvensene av hans handling (Matt. 27:3-10). Istedenfor å stikke av, oppsøkte Judas prestene påny og erkjente å ha gjort en forferdelig feil. Han hadde forrådt "uskyldig blod". Han, tyven, ville så visst ikke ha de skitne sølvpengene, og han slengte dem fra seg. Full av skyldfølelse og fortvilelse sank denne ulykkelige mannen ned i en dyp depresjon som endte i hans selvmord. Han trodde han var årsaken til det som skjedde og skyldfølelsen knekte ham. Dette gir ikke inntrykket av at vi har å gjøre med en feig sviker som selger en venn for noen mynter. Hvor mange av oss har ikke en eller flere ganger gjennom livet begått feil eller foretatt uheldige valg som vi senere har fått angre?

Opplysningen hos Johannes om at Judas *angivelig* skal ha stjålet av det som ble lagt i felleskassen, kan bare ha vært kjent av noen få innvidde. Vi må tro at når en mann får ansvaret for å forvalte fellesskapets finanser, så har han gitt inntrykk av pålitelighet og tillit. Og i en såvidt liten gruppe som dette, må forholdene ha vært såpass gjennomskjulte at regnskapsmessige uoverensstemmelser burde blitt oppdaget ganske raskt. At det derfor skulle forsvinne mye penger over tid uten at noen synes å reagere, virker underlig.

(Det finnes teologer som avviser at Jesus og hans følge hadde noen kasse. Noe bevis for riktigheten av en slik påstand er ikke gitt. Det er all grunn til å stille seg overmåte kritisk til slike teologiske utspill. Man synes å innbille seg at hele Jesus-bevegelsen bare var en løst sammenrasket flokk med hippier som flagret hvileløst rundt i området rundt Genesaret sjø. Ingen disiplin eller orden på noen ting. Ingen grunn til bekymring for noe som helst, særlig ikke for morgendagen, ifølge Jesu egen lære. Ingen kasse, intet regnskap. Det må antas å ha vært regnskapskyndige folk i flokken, ikke minst tolleren Matteus, som nok måtte holde regnskap med hva han fikk inn i avgifter overfor sine foresatte. Jesus mottok mange gaver, fortelles det, men giverne skulle altså måtte se på at disse gavene ble sølt bort i alle retninger uten noen form for kontroll? Tro det den som vil, jeg gjør det ikke. Jeg er overbevist om at det ble holdt regnskap med de innkomne midler i en bevegelse der fremfor alt dens leder legger så stor vekt på å forvalte sine ressurser på en fornuftig måte. Da Jesus møtte den samaritanske kvinnen ved brønnen, var jo noen av hans disipler gått til den nærliggende by for å kjøpe mat. Og så skulle man ikke ha noen kontroll over finansene? Jeg mener det er saklig grunn til å tro at opplysningen om at Jesus-gruppen hadde en kasse er korrekt).

Johannes-evangeliets særlige uvilje mot Judas sees også av historien med den kostbare salven som ble brukt til å salve Jesus like før hans død. Det vakte indignasjon at den ble sløst bort på denne måten fremfor å bli solgt og pengene gitt til de fattige. Hos Markus (14:3-6) og Matteus (26:7-9) er denne omsorg for de fattige tillagt flere i Jesu krets, mens den hos Johannes er vinklet kun på Judas (12:1-8).

Judas Iskariot ble, uten å forstå det, en brikke i et veldig skjebnedrama. Ingen har rett til å dømme ham på det spinkle grunnlag som gis i Det nye testamente. Judas er et offer i denne sak.

Evangeliet etter Johannes?

Typisk nok anses også Johannes-evangeliet som et produkt av menn. Den tanke at det kan ha stått en kvinne bak, synes knapt å ha streifet teologer og bibelforskere som nesten alle er menn og tenker som menn. Det er derfor interessant å oppleve at mange kvinner føler seg langt mer på bølgelengde med Johannes enn de andre evangelistene. De synes ikke å ha vanskeligheter med å oppfatte dette som **deres** evangelium, skapt under innflytelse av en kvinne. Så lenge vi har så lite sikker informasjon, underbygget med beviser, om hvem som egentlig står bak utformingen av evangeliene, både som informanter og skribenter, har enhver som overser den mulighet at Maria Magdalena kan ha ydet bidrag til Det nye testamente, kanskje betydelige bidrag, og særlig til Johannes-evangeliet, etter vår oppfatning meldt seg ut av diskusjonen.

I denne forbindelse vil jeg presentere en tanke knyttet til Marias Evangelium. Sett at de deler av dette evangeliet, som anses for tapt, i virkeligheten ikke er det? Sett at de eksisterer i beste velgående, men er plassert et annet sted? Sett at Marias samtaler med Frelseren, de hun refererer til Peter og Andreas, og som de blir så sure for, er fjernet fra Marias Evangelium og bearbeidet inn i Johannes-evangeliet og der danner fundamentet i dette visjonære skrift? Sett at de besværlige partiene i evangeliet, de som viser Marias skjebnerolle da kirken ble født, de som avslører oppgjøret mellom Maria Magdalena og den krangleverne Peter, **et oppgjør som Maria vant**, sett at disse avsnittene var for brysomme til å bli benyttet da Det nye testamente ble redigert? Vi vet det ikke, men jeg finner tanken nærliggende når jeg leser disse skriftene.

Ingen - og aller minst kvinner - bør lenger finne seg i at den kvinne som Jesus synes å ha elsket høyest av alle, og som kan ha spilt en så avgjørende rolle for kristendommen i dens skjebnestund - er skjøvet ut i skyggene og fremstilt som en prostituert. Kan denne nedverdiggelse av Maria Magdalena være ledd i et teologisk spill der man ville fjerne henne mest mulig fra Frelseren? Hun passet ikke inn i tesene om den fullkomne mann som står høyt hevet over alt som har med kvinnen som kvinne å gjøre. At dette har skjedd bevisst, anser jeg som hevet over enhver tvil; for redaksjonskomiteen som leste gjennom alle skriftene i det 4. århundre, må også ha lest linjene der det sto at Jesus og Maria var partnere som sammen ledet gruppen med disipler. Men siden en kvinnes nærvær av en eller annen grunn anses som sterkt besudlende for mannens renhet og ære i tradisjonell, religiøs sammenheng - og særlig i dette tilfelle der Jesus fremsto som en inkarnasjon av en guddommelig skapermakt - så passet hun slett ikke inn i bildet.

Maria Magdalena er riktignok blitt regnet som en helgen i kirken, men ennå henger horestemplet ved henne, særlig i katolsk tradisjon. Intet er mer urettferdig. I realiteten tyder de få glimt vi får av henne på at hun er en av de største kvinner i kristendommens og kirkens historie. Hun kan ha forstått Jesu skikkelse og lære lenge før den senere så mektige apostelen Paulus hadde sin helt spesielle opplevelse på veien til Damaskus, med de følger dét fikk for utformingen av kristendommen og dens lære.

Oslo september 1995.

Revidert april 2006

LITTERATUR

- Betz, Otto og Riesner, Rainer: *Jesus og Qumran*. Verbum 1994
 Borchsenius, Poul: *Stjernesønnen*. H. Hirschprungs Forlag 1957
 Daniel-Rops: *Daglig liv i Palestina på Jesu tid*. Gyldendal Norsk Forlag 1969
 Pagels, Elaine: *The Gnostic Gospels*. Vintage Books Edition 1989
The Nag Hammadi Library. Harper San Francisco 1990:
 The Dialogue of The Saviour
 The Gospel of Mary
 The Gospel of Philip
 The Gospel of Thomas
The Gospel according to Thomas. E.J. Brill, Leiden/Collins, London. 1959

Bakgrunn for Pontius Pilatus og hans situasjon:

- Brøymer, Bjørn: "*Pint under Pontius Pilatus...*". Intervju med kirkehistoriker Øyvind Norderval i A-Magasinet (dessverre udatert kopi).
 Hedenberg, Sven: *Keisar Tiberius*. Gebers Förlag AB, 1956.
 Sandtveit, B: *Hvem var Pontius Pilatus?* Kronikk i Morgenbladet 26. mars 1975.
 Weisse, J. P.: *Romerske keisere*. Steensballe 1942.